

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Pranešimas spaudai

2017 m. sausio 27 d.

Kristijonas Donelaitis: ko apie jį nežino lietuviai?

Daugelis lietuvių pirmąjį mūsų šalies poetą iš Mažosios Lietuvos prisimena dėl garsiosios poemos „Metai“. Kristijonas Donelaitis – vienas svarbiausių mūsų literatūros klasikų, jo kūryba išskirtinė Europos literatūros istorijos kontekste. Mokslininkė dr. Dalia Emilija Dilytė-Staškevičienė atskleidė Donelaičio ir pasaulinio garso kūrinių sąsajas, įrodė, kad jis gyveno intensyvią intelektualinę kūrėjo gyvenimą.

Donelaitis ir antikinė filosofija

Iki šiol nebuvo aiškiai atskleista sąsaja tarp Donelaičio kūrybos ir Antikos bei vėlesnės europinės literatūros. D. E. Dilytė-Staškevičienė aptiko antikinės filosofijos atspindžių poemoje „Metai“, kurioje gvildenamos panašios mintys kaip ir Cicerono, Senekos, Plutarcho veikaluose.

Pavyzdžiui, ištrauka apie gerojo amstroto mirtį. Skaitytojai gali pamanyti, kad pernelyg didelis būrų sielvartavimas dėl mirties yra komiškas ir kūrinyje atlieka linksmavimo funkciją, tačiau mokslininkė jį aiškina kiek kitaip. Jos teigimu, šioje poemos dalyje pateikiamas platesnis filosofinis požiūris – saiko reikšmės suvokimas.

Kitas pavyzdys – vokiškas paguodos laiškas giminaičiui, mirus jo žmonai. Čia K. Donelaitis vartoja sąvokas „viskas“ ir „niekas“, kurios randamos ir graikų filosofų Heraklito bei Demokrito veikaluose. Šiame laiške jis pabrėžia Heraklito skelbtą pasaulio visybę arba visą apimančią priešybių kaitą.

Anksčiau daugelis tyrinėtojų teigė, kad K. Donelaitis rašė apie tai, kas jam rūpėjo, t. y. apie buitinius rūpesčius ir su jais susijusius dalykus. Anot D. E. Dilytės-Staškevičienės, jo antrasis iš dviejų išlikusių laiškų bičiuliui kunigui J. G. Jordanui rodo, kad poetas gyveno intensyvią intelektualinę kūrėjo gyvenimą. Šiame laiške Donelaitis išvardija aptartas temas, ir tai yra ne kūrėjo skaitytų eilėraščių ar dainų pavadinimai, kaip buvo manyta iki šiol, bet realaus pokalbio su draugais jo namuose fragmentai. Toks aprašytas pokalbis filosofinėmis ir biblinėmis temomis suteikė laišku simpozio žanro, susiformavusio Antikoje, elementų.

Kas sieja Donelaitį ir Homerą

„Metuose“ K. Donelaitis moko laikytis dorovinių nuostatų, įkvepia saugoti tradicijas, puoselėti tautinį tapatumą. Visa tai yra atkeliavę iš antikinio didaktinio epo. Kūrinyje nagrinėjama žemės ūkio tema rodo jo sąsajas su Hesiodo ir Vergilijaus didaktiniais epais, o dialogo principas, veiksmų hiperbolizavimas ir „Metus“ atkeliavo iš herojinio epo, iš Homero ir kitų kūrėjų darbų.

Nors poemos būrai nekariauja kaip antikinių epų herojai, tačiau K. Donelaitis pabrėžia, kad jie gyvena svetimtaučių apsuptyje, nuolat jausdami pavojus dėl svetimos kalbos ir svetimos gyvenamosios vietos, todėl norint išsaugoti savąjį identitetą, heroizmo jiems reikia ne kiek ne mažiau nei Trojos gynėjams.

Anot D. E. Dilytės-Staškevičienės, K. Donelaitis dėl sudėtingo eiliavimo metro pasirinkimo bei jo kūrybiško taikymo rašant lietuvių kalba, neabejotinai pralenkė talentingus amžininkus rašytojus – Friedrichą Gottliebą Klopstocką ir Ewaldą Christianą Kleistą.

„Tam, kad galėtume mokytis iš Donelaičio, turime padaryti jį savo savastimi. Jokie minėjimai ir gražūs žodžiai apie Donelaitį neturės daugiau prasmės nei jo kūrybos skaitymai,“ – sako D. E. Dilytė-Staškevičienė.

Mokslininkė nominuota 2016 m. Lietuvos mokslo premijai už darbų ciklą „Kristijono Donelaičio tyrimai“.